

Γ.3

Πρωτοκ. 1

ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΠΟΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ

1. ΣΦΑΙΡΙΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Πρωταρχική προϋπόθεση για την επιτυχία οποιασδήποτε πολιτικής είναι η εξασφάλιση ενός σχετικά αποδεκτού από το κοινωνικό σύνολο πακέτου στόχων και μέτρων και η διατήρηση κλίματος κοινωνικής συνοχής. Η υποτίμηση του παράγοντα αυτού θα έχει ως αποτέλεσμα την αποτυχία και τη σπατάλη κοινωνικών πόρων, και τη μεγαλύτερη υποβάθμιση της χώρας. Η οικονομική πολιτική πρέπει να διατηρήσει μια πολύ λεπτή ισορροπία μεταξύ του επιτακτικού από οικονομική σκοπιά και του κοινωνικά αποδεκτού, καθώς η κοινωνική, αλλά κυρίως η οικονομική συμπεριφορά των ατόμων (φυσικών ή νομικών) δεν μπορεί να αποτελεσει πεδίο επίδειξης ισχύος, χωρίς να γαρκοθετείται η ίδια η βάση της οικονομικής πολιτικής.

2. ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΑ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ

Κεντρικός στόχος της οικονομικής πολιτικής σήμερα δεν μπορεί παρά να είναι ο περιορισμός των ελλειμμάτων του δημόσιου τομέα. Ωστόσο, η επιδίωξη αυτή πρέπει να ενταχθεί σε μια συνολικότερη πολιτική, η οποία θα αποβλέπει και στον επηρεασμό άλλων κρίσιμων μακροοικονομικών μεγεθών ή σχέσεων. Η σωστή διάγνωση του προβλήματος και η επιλογή των κατάλληλων εργαλείων, ο συνδυασμός και η σύζευξή τους αποτελούν προϋπόθεση της επιτυχίας της πολιτικής. Διαφορετικά, όπως άλλωστε έδειξε και η εμπειρία του 1990, το αποτέλεσμα θα είναι είτε η αδυναμία επίτευξης του στόχου, αλλά με τεράστιο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό κόστος, είτε η κάποια επιτυχία να αντισταθμίζεται από ουσιαστική επιδείνωση

3. ΕΠΑΡΚΗΣ ΧΡΟΝΙΚΟΣ ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ

Τα δημοσιονομικά ελλείμματα έχουν πάρει τέτοιες διαστάσεις, που με όποιο τρόπο και αν επιδιωχθεί ο ξρραστικός περιορισμός τους θα υπάρξουν σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία μέσα από διάφορους μηχανισμούς. Η επιλογή του απαραίτητου χρονικού ορίζοντα, όπως και των εργαλείων πολιτικής, είναι ουσιαστικό στοιχείο της επιτυχίας της πολιτικής. Νομίζω ότι ένας ορίζοντας 4-5 ετών, που δεν θα διαταράσσεται από τον πολιτικό κύκλο είναι απαραίτητος για τον σχεδιασμό, την εφαρμογή, και την αποδοχή καθώς και την αποτελεσματικότητα των μέτρων.

4. ΞΕΚΑΘΑΡΙΣΜΑ ΤΩΝ ΒΑΘΜΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΣΤΙΣ ΔΑΠΑΝΕΣ

Και αρχήν είναι ανάγκη να ξεκαθαρίσει η δυνατότητα περιορισμού μέσω μείωσης των δαπανών. Πιστεύω ότι οι δυνατότητες είναι μικρές και η επίπτωση στο συνολικό έλλειμμα περιορισμένες. Υπερβολική μείωση δαπανών θα σήμαινε σημαντική υποβάθμιση των υπηρεσιών του δημοσίου και μεταφορά τους στον ιδιωτικό τομέα, αφού θα έστρεφε τον κόσμο σε αναζήτηση υπηρεσιών από τον ιδιωτικό τομέα (π.χ. υγεία, μεταφορές), υψηλότερη ανεργία και γενικά ανεξέλεγκτη κοινωνική ένταση. Επιπλέον, για ορισμένους τομείς, π.χ. εκπαίδευση, επενδύσεις υποδομής, τεχνολογία, αυτό θα συνεπαγόταν καταστροφική υπονόμηση των αναπτυξιακών προοπτικών της χώρας.

Περιορισμός των δαπανών πρέπει να επιδιωχθεί με την εκποίηση των περισσότερων τουλάχιστον προβληματικών, την αναπροσαρμογή του συστήματος κοινωνικών ασφαλίσεων μέσα από διαδικασίες που θα οδηγούσαν σε σαφή προσδιορισμό του προβλήματος και σε κοινωνικά πιο αποδεκτές λύσεις.

ευρωπαϊκό χώρο, περιμένει από το Κράτος την παροχή κάποιας αν όχι αντίστοιχης, πάντως, λαμβάνοντας υπόψη τις οικονομικές διαφορές, σχετικά όχι φοβερά άνισης -συγκριτικά- παροχής δημόσιων υπηρεσιών, όπως και τα άλλα κράτη της Ευρώπης. Απουσία αντίστοιχων λειτουργιών (πάντα με βάση τις οικονομικές δυνατότητες της χώρας) θα δημιουργήσει κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα, που δεν θα έχουν ουδέτερο αντίκτυπο στο οικονομικό κλίμα και στις οικονομικές επιδόσεις της χώρας.

5. ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΟΔΑ

Στη βάση αυτή η αύξηση των δημόσιων εσόδων φαίνεται ως η πιο ρεαλιστική προσέγγιση για την επίλυση του προβλήματος. Δύο βασικά εναλλακτικά σενάρια θα μπορούσε να δει κανείς:

α) Περιορισμός των ελλειμμάτων μέσω αύξησης των εσόδων μέσα από δραστηκή αύξηση της έμμεσης φορολογίας

β) Περιορισμός μέσω της άμεσης φορολογίας, με διεύρυνση της φορολογικής βάσης και σύλληψη της φοροδιαφυγής.

Η δεύτερη επιλογή έχει το πλεονέκτημα ότι δεν επηρεάζει τον πληθωρισμό, περιορίζει εισοδήματα με συγκριτικά υψηλότερη ροπή για κατανάλωση και εισαγωγές και αποκαθιστά κάποια ισότερη συμμετοχή στα κοινωνικά βάρη. Έχει το μειονέκτημα ότι φέρνει μια κυβέρνηση αντιμέτωπη με συγκεκριμένες ομάδες και τάξεις. Ωστόσο, η κρισιμότητα της κατάστασης στερεί τη νομιμοποιητική βάση από τις αντιδράσεις και αν μια τέτοια πολιτική σχεδιαστεί σωστά και σοβαρά, με συστηματικότητα και αποφασιστικότητα, χωρίς ακρότητες, και με ένα εύλογο χρονικό ορίζοντα, μπορεί να αποδώσει σημαντικά, και να απαμβλύνει, αν και όχι να λύσει το πρόβλημα.

...ύσουν το δημοσιονομικό πρόβλημα και ανεβάσουν σημαντικά τα κόστη της επίλυσής του.

6. ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Στη χάραξη και των δύο επιλογών πρέπει να ληφθεί υπόψη η αδήρητη ανάγκη να περιοριστεί ο καταναλωτικός χαρακτήρας της οικονομίας (όχι μόνο του δημόσιου αλλά εξίσου και του ιδιωτικού τομέα), σε όφελος των επενδυτικών πόρων. Στα πλαίσια αυτά, μια αύξηση των συντελεστών ΦΠΑ, σε μια βάση 3-4 ετών, εφόσον οι μηχανισμοί απόδοσης και ελέγχου του φόρου λειτουργούν σε ικανοποιητικό βαθμό, θα συνέβαλε προς την κατεύθυνση αυτή.

7. ΣΤΑΔΙΑΚΟΣ ΑΛΛΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η ανάγκη να περιοριστεί η παραοικονομία επιβάλλεται από τις διαβρωτικές επιδράσεις που έχει πάνω στη συνολική ανταγωνιστική ικανότητα μιας ανοικτής οικονομίας, όπως η ελληνική, στο διεθνή ανταγωνισμό. Η δικλείδα διολίσθησης των δραστηριοτήτων προς την παραοικονομία ενισχύει μορφές οικονομικής και κοινωνικής οργάνωσης που αποδυναμώνουν την οργανωμένη παραγωγική βάση, το επιχειρησιακό μέγεθος, την μακροχρόνια οικοδόμηση παραγωγικών δυνάμεων, τη συστηματική λειτουργία που δημιουργεί γνώσεις, εμπειρίες, ικανότητες ικανές να συμμετέχουν και να αντιμετωπίζουν ανταγωνιστικές πιέσεις στην εσωτερική ή τη διεθνή αγορά και είναι αρθρωμένο σε συλλογικές μορφές παραγωγικής δραστηριότητας. Αντίθετα, δημιουργούνται εξατομικευμένες μορφές παραγωγής που δημιουργούν μεν εισόδημα για τους φορείς τους, αλλά δεν ενισχύουν τη θέση της χώρας στην ευρωπαϊκή αγορά, και οδηγούν στα εντεινόμενα ελλείμματα στο ισοζύγιο πληρωμών, στη δανειακή εξάρτηση, στην αδυναμία ανάληψης σοβαρών επενδυτικών προγραμμάτων και σε συνεχή περιθωριοποίηση. Η πορεία της χώρας με τις σημερινές

Διεθνείς συνθήκες πάνω στη βάση τριτογενών δραστηριοτήτων του ενός ή δύο ή ελάχιστων πάντως ατόμων που πολλαπλασιάζονται αλματωδώς δεν είναι ιδιαίτερα ευοίωνη.

8. ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΒΑΡΩΝ

Επίσης, η απουσία φορολογικών βαρών σε άτομα, επιχειρήσεις ή αντικειμενικά στοιχεία (π.χ. περιουσιακά) σε τόση ευρεία κλίμακα σε σύγκριση με το μέσο επίπεδο της Ε.Κ. δεν είναι εφικτή. Σημαντικό τμήμα της δημοσιονομικής ανισοσκελίας οφείλεται όχι μόνο στο ότι οι δαπάνες σε σχέση με το ΑΕΠ είναι από τις πιο υψηλές σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και στο ότι μεγάλα τμήματα του πληθυσμού ξεφεύγουν νόμιμα ή παράνομα από τη φορολογική επιβάρυνση, με αποτέλεσμα η σχέση εσόδων/ΑΕΠ να είναι εξαιρετικά χαμηλή. Το στοιχείο αυτό πέρα από την άμεση δημοσιονομική του σημασία συνδέεται με την επικέντρωση της φορολογίας στους μισθωτούς και την κοινωνική νομιμοποίηση που δημιουργεί σε αυτούς να αναπληρώσουν τη δυσμενή αυτή μεταχείριση με την (χαμηλή) παραγωγικότητά τους και την προσφυγή τους στην παραοικονομία.

9. ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ

Η προσφυγή σε δανεισμό από την μη-τραπεζική αγορά πρέπει να συγκρατηθεί σε ορισμένα όρια. Το υπερβολικό ύψος του δημόσιου χρέους κάνει για τον ιδιώτη αποταμιευτή όλο και υψηλότερο το risk premium που θα απαιτεί προκειμένου να κατευθύνει πρόσθετα τμήματα της αποταμίευσής του σε κρατικούς τίτλους. Η τάση αυτή θα ωθεί προς τα πάνω τα επιτόκια, με αρνητικές επιπτώσεις στο δημοσιονομικό έλλειμμα.

10. ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ:

1. Ορίζοντας 3-4 ετών για μείωση του ελλείμματος σε επίπεδο κάτω του 10% του ΑΕΠ.

2. Πέρα από φοροεισπρακτικούς μηχανισμούς, προσπάθεια εκσυγχρονισμού της Δημόσιας Διοίκησης, για βελτίωση παραγωγικότητας του κρατικού μηχανισμού, των δημόσιων υπηρεσιών, για αναπροσαρμογή στις ανάγκες της οικονομίας και της κοινωνίας γενικότερα. Χωρίς αποτελεσματική Δημόσια Διοίκηση καμιά προσπάθεια δεν θα ευοδοθεί.

3. Στο σκέλος των δημόσιων δαπανών:

- επαναδιαπραγμάτευση του εσωτερικού δημόσιου χρέους προς τις τράπεζες. Τα σημερινά *ecart* επιτοκίων επιτρέπουν υψηλά κέρδη στις τράπεζες και σταδιακή εξυγίανση. Στα πλαίσια λογικών ρυθμίσεων ελάφρυνση του δημοσίου μέσα από μια αναδιαπραγμάτευση

- απάλειψη αιτίων ελλειμμάτων στις προβληματικές και ανάλογα φαινόμενα σε δημόσιες επιχειρήσεις

- προσπάθεια περιορισμού ή ορθολογικοποίηση των δαπανών για συντάξεις και κοινωνική ασφάλιση

- εξοικονόμηση από σπατάλες με εξορθολογισμό τμημάτων της Διοίκησης.

4. Στο σκέλος των εσόδων:

α) Έμμεσες φόροι:

- Αύξηση των συντελεστών των έμμεσων φόρων κατά 2-3 μονάδες με

Δ. Άμεσοι φόροι:

- Φορολόγηση μεγάλων αγροτικών εισοδημάτων
- Μείωση της φοροδιαφυγής
- Επανεξέταση όλων των φοροαπαλλαγών, κινήτρων κλπ., και πανασχεδιασμό τους χωρίς να προκληθούν απότομες και άσκοπες νατροπές του οικονομικού ορίζοντα
- Επιβολή χαμηλού τέλους περιουσίας (υποπολλαπλασίου των ημερινών συντελεστών ΦΑΠ) σε όλα τα αστικά ακίνητα, με βάση τις αντικειμενικές αξίες, και ίσως μια ελαφρή προοδευτικότητα για μεγαλύτερα περιουσιακά στοιχεία. Αντίστοιχα, κατάργηση του ΦΑΠ.
- Φόρος περιβάλλοντος στα μεγάλα αστικά κέντρα σε όλες τις ορολογούμενες μονάδες (νοικοκυριά και επιχειρήσεις)
- Αύξηση των φορολογικών συντελεστών των διανεμόμενων ερισμάτων στις Α.Ε.

1. ΣΦΙΚΤΗ ΑΛΛΑ ΡΕΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ένταση του προβλήματος είναι τέτοια που δεν είναι δυνατή η εξασφάλιση επιτυχίας στην επίλυσή του σε σύντομο χρονικό διάστημα. Συνεπώς, η εφαρμογή υπέρμετρα αυστηρής εισοδηματικής πολιτικής με ρυθμούς μείωσης του πραγματικού εισοδήματος που να ξεπερνούν το 3-4% το χρόνο για μια 4ετία δεν είναι εφικτός στόχος. Η εισοδηματική πολιτική θα πρέπει να έχει οπωσδήποτε περιοριστικό, αλλά ρεαλιστικό χαρακτήρα, και να δίνει μια σαφή εικόνα της θυσίας που επιβάλλεται (π.χ. τόσο της % το χρόνο σε σχέση με τον πληθωρισμό).

ιαυτοχρονα, πρεπει να συνδυαστεί με περιορισμούς στα εισοδήματα άλλων κατηγοριών, και ιδιαίτερα:

α) Ειδική φορολογία των κερδών των επιχειρήσεων -πάνω απο τον κανονικό συντελεστή- για τη διάρκεια του προγράμματος, χωρίς εξαιρέσεις.

β) Κάποιος επιλεκτικός έλεγχος στις τιμές προϊόντων που δεν υπόκεινται στις πιέσεις του διεθνούς ανταγωνισμού.

12. ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Σταθερά περιοριστική νομισματική πολιτική και ιδιαίτερα στους τομείς που δεν ενισχύουν τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας.

Στο θέμα της συναλλαγματικής πολιτικής διολίσθηση που θα υπολείπεται του πληθωρισμού, αλλά όχι τόσο ώστε να επιτείνει τα προβλήματα ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, που έχουν πάρει σωρευτική μορφή τα τελευταία 2 χρόνια.

13. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

Τα ελλείμματα που διαμορφώνονται τα τελευταία χρόνια αποτελούν σημαντικότερο περιοριστικό παράγοντα της μακροοικονομικής αλλά και της διαρθρωτικής πολιτικής. Τόσο το απόλυτο ύψος των ελλειμμάτων, όσο και το σχετικό βάρος τους (κυρίως των εισαγωγών) σε διάφορα οικονομικά μεγέθη (ΑΕΠ, μερίδια αγοράς κλπ.) είναι τόσο μεγάλα, που υπονομεύουν εκ των προτέρων οποιαδήποτε προσπάθεια. Είναι αναγκαίο να ληφθούν μέτρα περιορισμού, που:

α) θα είχαν μια διάρκεια τουλάχιστον ίση με τη διάρκεια του προγράμματος σταθεροποίησης, και πάντως όχι μικρότερη των 3 ετών

β) θα έπαιρναν τη μορφή ειδικής επιβάρυνσης των εισαγωγών (π.χ.

φόρος 15%) ή χρηματικές προκαταβολές ή και ποσοτικοί περιορισμοί (ανάλογα με το προϊόν).

γ) Εξαίρεση φυσικά θα ήταν τα κεφαλαιουχικά αγαθά και με αυστηρές προϋποθέσεις οι πρώτες ύλες.

14. ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η ανάγκη παράλληλης άσκησης διαρθρωτικής (ή αναδιαρθρωτικής) πολιτικής προκύπτει από την αναγνώριση, ότι αν ένα τμήμα των ανισορροπιών οφείλεται σε λανθασμένους χειρισμούς της μακροοικονομικής διαχείρισης, ένα μεγαλύτερο τμήμα προσδιορίζεται από τις διαρθρωτικές αδυναμίες της οικονομίας. Κατά συνέπεια, η απουσία κρατικής παρέμβασης στο χώρο αυτό, θα επιτείνει συνεχώς τις εγγενείς αδυναμίες και θα αναπαράγει τη σπειροειδή κίνηση ανισορροπίες-προγράμματα σταθεροποίησης-υποβάθμιση της παραγωγής και του βιοτικού επιπέδου.

Σε φάση ουσιαστικών περιορισμών στους διαθέσιμους πόρους εξάλλου, ένας τρόπος βελτίωσης της αποτελεσματικότητας (του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα) είναι η επιδίωξη, μέσα από αυστηρούς μηχανισμούς επιλογής, μιας αποτελεσματικότερης χρήσης των λιγότερων πόρων και η επικέντρωσή τους στα μέτωπα με τις εντονότερες αδυναμίες.

Αναδιάρθρωση συνδέεται με δύο διαφορετικές προσεγγίσεις των προβλημάτων:

1) Ποιοτικό μετασχηματισμό των πολιτικών προς την κατεύθυνση της αναγνώρισης και της παρέμβασης στα πράγματι ουσιαστικά προβλήματα της χώρας, μέσα από:

α) Αναδιάταξη των πολιτικών, των πόρων και της όλης προσέγγισης

β) αναδιάρθρωση της σύνθεσης των επενδύσεων (δημόσιων και ιδιωτικών).

Τα παραπάνω δεν προϋποθέτουν αύξηση, αλλά διαφορετική αξιοποίηση των πόρων.

2. Ποσοτική διεύρυνση των επενδυτικών δαπανών, με την προώθηση πόρων από την κατανάλωση προς τις επενδύσεις.

Καθώς το πρόβλημα αυτό περιπλέκεται σε περίοδο περιορισμού των εισοδημάτων και της ζήτησης, η επενδυτική πολιτική του δημοσίου πρέπει να έχει ως στόχο:

α) την προώθηση επενδυτικών έργων υποδομής με καίρια σημασία για την ανταγωνιστική ικανότητα της χώρας,

β) την ενίσχυση των επιχειρήσεων προς την κατεύθυνση των εξαγωγών και των επενδύσεων, μέσω των κινήτρων που έναντι των πλεονεκτημάτων που θα δίνουν, θα εξασφαλίζουν με σιγουριά ως αντιστάθμισμα την επιθυμητή επιχειρησιακή συμπεριφορά (εξαγωγές, επενδύσεις, εκσυγχρονισμός κ.α.).

15. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΤΑΘΕΡΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Πέρα όμως από τη χρήση χρηματικών πόρων και την αναδιάρθρωσή τους, κύριο βάρος πρέπει να δοθεί και στη διαμόρφωση πολιτικών. Παροχές και επενδύσεις χωρίς συνεκτικούς και προσανατολισμένους στόχους χάνουν σημαντικά σε αποτελεσματικότητα και σε αποτελέσματα για την οικονομία ως σύνολο. Όλες οι χώρες λίγο-πολύ της Ευρώπης, με διαφορετικά κρατικά εργαλεία, άσκησαν διαρθρωτική πολιτική. Μια τέτοια πολιτική επικεντρώνεται στα ακόλουθα:

α) Κλαδική πολιτική για τους κλάδους της βιομηχανίας ή άλλων

μέων που αντιμετωπίζουν προβλήματα διατήρησης της ανταγωνιστικότητάς τους (π.χ. κλωστοϋφαντουργία, δερμάτινα είδη και παπούτσια, έπιπλα κ.α.)

β) κλαδική πολιτική για κλάδους που μπορούν να βελτιώσουν τη θέση τους (τρόφιμα, ποτά)

γ) πολιτική εμπλουτισμού του παραγωγικού συστήματος με νέες παραγωγικές δραστηριότητες που έχουν πιο δυναμικές προοπτικές στο διεθνή καταμερισμό της εργασίας

δ) πολιτική ενίσχυσης των παραγόντων που προσδιορίζουν σήμερα την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστική ικανότητα μιας οικονομίας, με έμφαση σε τρία πεδία: τεχνολογίες και τεχνολογικές ικανότητες, εκπαίδευση ανθρώπινου δυναμικού και οργάνωση επιχειρήσεων από πλευράς λειτουργίας και εργασιακών σχέσεων.